

Modulis Nr. 4 - Viešasis transportas ir judumas dalijantis transporto priemonėmis

1. Įvadas į temą

Judumas mieste yra vienas ES prioritetų, o alternatyvios transporto rūšys, pavyzdžiui, viešasis transportas ir judumas dalijantis transporto priemonėmis, vaidina svarbų vaidmenį pereinant prie tvaresnių ekologiškų miestų.²⁰ Tai pabrėžiama ir ES darbotvarkėje: „Daugelyje miestų pastebimas perėjimas prie judumo dalijantis transporto priemonėmis ir kolaboracinio judumo paslaugų (dalijimosi automobiliais, dviračiais, pavėžėjimo paslaugomis ir kitų mikromobilumo formų), kurias palengvina tarpininkavimo platformų atsiradimas, taip sudarant sąlygas mažinti transporto priemonių skaičių kasdieniniame eisme,, (ES Komisija, 2020 m.).

Istorinis pagreitis, kuriuo rutuliojasi gyvenimas, yra lemiamas veiksnys siekiant veiksmingos judumo transformacijos ES. Tyrėjai iš tiesų pastebėjo, kad po pandemijos skubama pereiti prie permainų miestuose, reiškiančią konceptualią bendro judumo transformaciją: iškilo nauji iššūkiai ir išryškėjo poreikis sukurti saugias keliavimo sąlygas, pertvarkyti miestų dizainą ir transporto sistemas, kad būtų remiami tvarumo tikslai ir integruotos atsparesnės judumo paslaugos (Nikitas ir kt., 2021b; Kyriakidis ir kt., 2023).

Sprendžiant miestų gyvybingumo problemas, judumas mieste yra labai svarbus dėl savo tarpsektorinio pobūdžio: jis daro įtaką gyvenimo kokybei, visuomenės sveikatai, miesto aplinkai, viešosios erdvės užimtumui ir ekonominiams klausimams.

²⁰ Kalbant apie alternatyvias transporto rūšis, turime omenyje asmeniniams automobiliams alternatyvius judumo būdus, t. y. viešąjį transportą, dalijimąsi judumo priemonėmis ir aktyvaus susisiekimo rūšis (pavyzdžiui, važiuojamą dviračiu ir ėjimą pėsčiomis).

Tačiau darnų judumą mieste galima pasiekti tik tada, jei bus sukurtos proveržį padedančios pasiekti inovacijos, lemiančios ekologiškesnius, įtraukesnius, saugesnius ir pažangesnius sprendimus. Jei tai nepavyks, ilgainiui tai sukels didelių visuomeninių, ekologinių ir ekonominių išlaidų. Naujų inovatyvių judumo koncepcijų tyrinėjimas, ypač kai individualias transporto priemones norima pakeisti viešosiomis ir kolektyvinėmis transporto priemonėmis, turėtų būti laikomas vertingu sprendimu greta jau esamo viešojo transporto, kad jis būtų priimtinas gyventojams. Elgsenos pokyčių, neturinčių neigiamos įtakos gyvenimo kokybei ir gyvenimo išlaidoms miestuose, užtikrinimas yra vienas iš didžiųjų iššūkių, kuriuos reikia spręsti šioje srityje (Politis ir kt., 2021).

2. Mokymosi tikslai ir rezultatai

Modulio tikslai:

Viešojo transporto ir judumo dalijantis transporto priemonėmis modulyje nėra būtinų techninių įgūdžių, tačiau tam tikri gebėjimai gali būti naudingi:

- Tarpdisciplininis supratimas: ES judumo politikos, miestų planavimo, ekonomikos ir aplinkosaugos studijų sričių žinių integravimas, siekiant geriau suprasti judumo sektoriaus iššūkius;
- Problemų sprendimas ir kritinis mąstymas: gebėjimas identifikuoti transporto sistemų problemas ir kurti novatoriškus sprendimus;
- Prisitaikymas ir lankstumas: atvirumas pokyčiams ir gebėjimas prisitaikyti ne tik prie besikeičiančių transporto technologijų ir tendencijų, bet ir prie skirtingų elgsenos nuostatų.

Modulio rezultatai:

Šio modulio rezultatas yra trejopas:

- susipažinsite su naujausiomis ES lygmeniu įgyvendinamomis tendencijomis ir įgysite daugiau žinių daugiau apie įvairių ES judumo politikos krypčių sąveiką, pagrįstą ES žaliuoju kursu, kad būtų skatinama Žalioji pertvarka;
- įgysite žinių, įgūdžių ir nuostatų, skatinančių mąstyti, planuoti ir elgtis empatiškai bei atsakingai viešojo transporto ir judumo dalijantis transporto priemonėmis srityje;
- Sužinosite, kaip imtis veiksmų ir prisidėti prie pokyčių vietos, nacionaliniu ir pasauliniu lygmeniu. Sužinosite apie aktyvų dalyvavimą ir piliečius įtraukiančią veiklą, kuri bus pasiūlyta praktinėje dalyje.

Modulio sudėtis

Šį modulį sudaro 3 skyriai, kuriuose aptariama išsami **literatūros apžvalga**, pristatoma **geroji patirtis** ES lygmeniu ir praktinė dalis su **veikla**, susijusia su visuomenės dalyvavimu ir viešojo transporto bei judumo dalijantis transporto priemonėmis rūšimis miesto.

Pirmajame skyriuje susipažinsite su dabartine ES judumo sistema ir pagrindiniais ES lygmens prioritetais siekiant tvaresnio perėjimo. Turėsite galimybę daugiau sužinoti apie alternatyvių transporto rūšių, o ne automobilių, pasirinkimo poveikį ir naudą. Taip pat sužinosite, kaip įvertinti viešojo transporto poveikį tvarumui ir ar jūs, kaip pilietis, galite dalyvauti priimant sprendimus dėl savo miesto judumo plano.

Antrajame skyriuje daugiausia dėmesio skiriama gerosios patirties dalijimosi mobilumo ir viešojo transporto srityje analizei. Įvertinome pavyzdinius atvejus, kurie savo dabartiniuose judumo planuose įgyvendina ir skatin dalijimąsi transporto priemonėmis. Taip pat nurodėme gerą patirtį, susijusią su visuomenės dalyvavimu ir piliečių įtraukimu į judumo dalijantis transporto priemonėmis ir kolaboracinio judumo sprendimų kūrimą.

Trečiajame skyriuje pristatyta praktinė veikla, kad pagilinę teorines žinias galėtumėte pereiti prie praktikos. Veikla daugiausia bus susijusi su tuo, kaip išmatuoti tvarų mūsų judumo poveikį ir kaip dalyvauti siekiant pokyčių, didinant piliečių poreikių suvokimą viešojoje erdvėje.

3. Mokymosi turinys

1 skyrius - Literatūros apžvalga

1.1 ES judumo mieste sistema, skirta viešajam transportui ir judumui dalijantis transporto priemonėmis

Transportas sukuria apie 5 % ES BVP ir jame dirba daugiau kaip 10 mln. Žmonių (Europos Komisija, 2020). Šiuo metu miestuose gyvena 75 % Europos gyventojų ir jie yra ekonominės ir socialinės veiklos centrai. Jie taip pat yra pagrindiniai mazgai siekiant klimato neutralumo (UITP Europe, 2021). Transporto sistema yra labai svarbi Europos žmonėms ir pasaulinėms tiekimo grandinėms. Tuo pat metu, pasak Europos Komisijos (toliau - ES KOM), „ankstesnėse pastangose ir politikos priemonėse dar nepakankamai atsižvelgta į šias sąnaudas“ (UITP Europe, 2021).